

วารสาร มหาจุฬาราชการ

Mahachula Academic Journal

ISSN (Print) : 2408 - 1078

ISSN (Online) : 2651 - 2440

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๓ Vol. 7 No. 3 September - December 2020

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

วารสาร มหาจุฬาราชการ Mahachula Academic Journal

ISSN : 2408 1078 (Print)

ISSN : 2651-2440 (Online)

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๓ Vol.7. No.3 September – December 2020

● วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬาราชการ เป็นวารสารวิชาการ ราย ๔ เดือน (ปีละ ๓ ฉบับ) คือ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม-เมษายน, ฉบับที่ ๒ เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนา เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา พระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ในขอบข่ายเนื้อหา สาขาวิชาสังคมวิทยา ศิลปศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาราชการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิง ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร
- ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย ๒ ท่านต่อบทความ
- ทรัพย์สินและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทรัพย์สินของความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสารมหาจุฬาราชการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒)

● **เจ้าของ**

กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ห้อง ๓๐๕ เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ถ.พหลโยธิน ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๔๘๐๐๐ ต่อ ๘๗๗๓, โทรสาร ๐๓๕ ๒๔๘๐๑๓

● **ที่ปรึกษาวารสารมหาจุฬารวิชาการ**

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระราชปริยัติมุนี, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระราชสุตาภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์
พระศรีสิทธิมนี	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์

● **บรรณาธิการ**

รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิฐ์ ศรีทอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **หัวหน้ากองบรรณาธิการ**

นายสุญา ศิริธัญญ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **กองบรรณาธิการ :**

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ พรหมเลิศ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ดร.วีรชาติ นิมนองค์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
นายคะแนน ปาลิภัทรางกูร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นายสุภูฐาน สุตาจันทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารมหาวิทยาลัย (Peer Review)**

สาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, ครุศาสตร์, มนุษยศาสตร์, สังคมศาสตร์

■ **ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร. พระราชปริยัติมุนี, รองศาสตราจารย์ ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร

รองศาสตราจารย์ ดร.เวทย์ บรรณกรกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์รังษี สุทนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ศุภษร

รองศาสตราจารย์ ดร.ประยูร สุขะใจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงชัย หมั่นชนะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระกาญจน์ กนกกมลเศ

■ **ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย**

ศาสตราจารย์ พิเศษ อติศักดิ์ ทองบุญ

ราชบัณฑิต

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา จันทรแก้ว

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชชุดา หนูวิไล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รองศาสตราจารย์ ดร.เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สนธิ สัตโยภาส

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศรี ไชยสร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ สยาม คำปรีดา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.นลินี ณ นคร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

(๕)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุดินันท์ กันทะเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ดร.วีรชาติ นิมนงค์
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ดร.ชัยสิทธิ์ ทองบริสุทธิ

มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

● ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พิธีกรอักษร

พระมหาถาวร ถาวรเมธี, ดร.
นายศิลป์ชัย วงษ์จำนงค์
นายเอกลักษณ์ เทพวิจิตร
นายสันทัต จันทรทาทอง

พระมหาขวัญชัย ปุตุตวิเสโส
นายสุภูฐาน สุดาจันทร์
นางสาวสุจิตรา ชวดรัมย์
นางสาวสังเวียน พุเพื่อง

งานสมาชิก

นายสุภูฐาน สุดาจันทร์

บันทึกข้อมูล

นายจิระศักดิ์ ธารสุขกระจำ

งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

นายพนพล เพ็ญประชุม

● นิติกร

นายธวัช แยมปัว

● ภาพ/ศิลปะ

พระมหาสุระศักดิ์ ธีรวโส

นายสมบุรณ์ เฟ่งพิศ

● ออกแบบปก

นายศักดิ์รพี พันพา

- จัดรูปเล่ม

นายสมบูรณ์ เฟ่งพิศ

- พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๔๘ ๐๐๐ ต่อ ๘๕๕๕-๘๕๕๙ โทรสาร ๐๓๕ ๒๔๘ ๐๐๐ ต่อ ๘๕๔๕

- จำนวนที่ตีพิมพ์ ๑๐๐ เล่ม

วารสารมหาจุฬาริชาการ
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาริชาการ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๓ ได้รวบรวมบทความวิชาการของผู้บริหาร คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย รวมถึงคณาจารย์ต่างสถาบันได้ส่งบทความทางวิชาการมาร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ทำให้มีคณาจารย์ ได้มีโอกาสศึกษาพุทธธรรม และการนำไปประยุกต์ บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักคำสอนทางพระศาสนา อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม ในฉบับนี้ กองบรรณาธิการและคณะทำงานฝ่ายประสานงาน ได้รับเกียรติจากผู้เขียนทั้งภายในและภายนอก ส่งบทความทางวิชาการ เพื่อลงตีพิมพ์เผยแพร่ จำนวน ๒๒ บทความ มี ๑ ภาค คือ ภาคภาษาไทย ทั้ง ๒๓ บทความ ในบทความทั้งหมด แบ่งเป็นบทความวิชาการ ๖ บทความ บทความวิจัย ๑๗ บทความ อีกทั้งมีบทวิพากษ์หนังสือในท้ายเล่ม ซึ่งรายละเอียด บทความต่าง ๆ กองบรรณาธิการ ได้กล่าวถึงเนื้อหาของแต่ละบทความโดยสรุปดังนี้

บทความวิจัยที่ ๑ เรื่อง “การสร้างความสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ” โดย นางสาว ฉันทนา รวงผึ้ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีของศาสตร์ สมัยใหม่มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความสุขจริงเชิงรูปธรรม ที่สามารถเข้าถึงได้ขณะนี้ด้วยประสาทสัมผัส ของมนุษย์ เป็นความสุขที่เกิดจากการทำให้ความปรารถนาได้รับการตอบสนอง โดยที่ระดับความสุข จะสัมพันธ์กับปริมาณความพึงพอใจที่มีต่อวัตถุภายนอก ความสุขตามแนวคิดนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เพราะเมื่อขาดสิ่งอำนวยความสะดวกก็จะหมดไป สำหรับพระพุทธศาสนาวางจุดมุ่งหมายไว้ที่ความสุข แท้เจนิณธรรมที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยจิตใจภายใน พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธวัตถุแต่สอนให้มีสติ ในการใช้วัตถุ ไม่หลงติดกับความสุขที่มี และให้พัฒนาระดับความสุขให้ดียิ่งขึ้น ระดับความสุขจะสัมพันธ์ กับความเจริญทางจิตใจ อย่างไรก็ตามก็ตีความเจริญทางวัตถุกำลังล้ำหน้าความเจริญทางจิตใจ มนุษย์จึงต้อง พบกับความสุขสบายทางกายแต่ขาดแคลนความสุขทางใจ ในการบูรณาการแนวคิดเพื่อสร้างความสุข ให้ยั่งยืนเสนอแนวทางประกอบด้วย (๑) จุดมุ่งหมาย คือชีวิตที่มีคุณค่าที่บุคคลและสังคมร่วมกันสร้าง ให้เกิดขึ้น (๒) เสถียรภาพ เป็นแนวทางการบริโภคที่ใช้คุณค่าของวัตถุสร้างคุณค่าให้กับชีวิต (๓) เครือข่าย ความสุข เป็นแนวทางการมีความสุขร่วมกันและรักษาสมดุลของความสุขในสังคม (๔) คลังพลังจิต เป็นแนวทางการทำสมาธิเพื่อสะสมพลังจิตและแผ่พลังความสุข

บทความวิชาการที่ ๒ เรื่อง “กระบวนการพัฒนาเขาวนอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลให้ เก่ง ดี มีสุขด้วยสติปัญญา ๔” โดย นางผกาทิพย์ สิงห์คำ นางสาวรสสุคนธ์ พิไชยแพทย์ นางวรรณ รัตนภาพไพศาล และนางดุขฎิ ไตรยวงศ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ผลการศึกษา

พบว่า การเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขเป็นสมรรถนะทางเขาวนอารมณ์ที่บุคคลปรารถนา การพัฒนาเขาวนอารมณ์จึงมีวัตถุประสงค์ให้บุคคลมีสมรรถนะที่สมดุลทั้ง ๓ ด้าน ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ในรูปแบบพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่เหมาะสม การจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเขาวนอารมณ์ของบุคคลได้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากภายในตน ในแนวทางการเจริญสติปัฏฐาน ๔ เป็นการเรียนรู้ และตามรู้ภายในตนอย่างมีสติตื่นรู้ในอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมทางกาย จึงได้นำแนวปฏิบัตินี้มาเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามแนวทางการเจริญสติปัฏฐาน ๔ เพื่อพัฒนาเขาวนอารมณ์ ผลการประเมินพบว่าหลังร่วมกิจกรรมนักศึกษาพยาบาลมีผลการประเมินด้านเก่ง ดี มีความสุข สูงขึ้นทุกด้าน บทความวิชาการนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาเขาวนอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลให้เก่ง ดี มีสุข โดยใช้การเจริญสติปัฏฐาน ๔

บทความวิชาการที่ ๓ เรื่อง “สถานะชาติกำเนิดของพระสิทธัตถะ” โดย รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า ชีวิตของพระสิทธัตถะ (พระพุทธเจ้า) เป็นส่วนหนึ่งของคำสอนพระองค์ การเรียนรู้เพื่อเข้าถึงคำสอนจึงควรทราบความเป็นมาหรือภูมิหลังของพระองค์ แม้คนฮินดูพยายามเสนอว่าพระองค์เป็นฮินดูพระพุทธรูปศาสนาเป็นสาขาศาสนาฮินดู แต่ชาวพุทธชี้แจงว่าความเข้าใจเช่นนั้นไม่มีสาระ ฮินเดียโบราณเป็นที่อยู่ของชนพื้นเมืองดั้งเดิมหลายชาติพันธุ์ ทั้งอารยันและไม่ใช่อารยัน หลักฐานประวัติศาสตร์ชี้ว่าพระสิทธัตถะไม่ได้เกิดในวัฒนธรรมพระเวท ไม่มีหลักฐานว่าพระเวทมีอิทธิพลต่อศากยะ (รวมทั้ง โกลิยะ, มัลละ, ลิจฉวี) ในทางตรงข้าม แนวคิดคนสันโดษ (บรรพชิต, สมณะ) มีอิทธิพลต่อกลุ่มที่ไม่ใช่อารยันและมีก่อนอารยัน พระสิทธัตถะเกิดในวัฒนธรรมสมณะ ซึ่งเก่ากว่าวัฒนธรรมอารยัน ได้รับการศึกษาโดยผู้รู้ (มุนี, พุทธะ) ที่สืบมาก่อนยุคประวัติศาสตร์ พระองค์ไม่ใช่อารยัน แต่ตั้งสังคมอารยัน (อริยะ) ที่มีรูปแบบใหม่ในฮินเดีย ในความหมายเฉพาะของพระพุทธศาสนา

บทความวิชาการที่ ๔ เรื่อง “เทคโนโลยีกับการพัฒนาพระธรรมทูตไทยในสถานการณ์โควิด ๑๙” โดย พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล), ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ในระบบออนไลน์นี้ถือได้ว่าเป็นมิติการศึกษาแบบใหม่และเป็นการพัฒนาการของพระธรรมทูตไทยซึ่งก่อนหน้านี้ในระบบการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ไทยยังไม่มีการเรียนการสอนออนไลน์อย่างเป็นทางการนี่ก็เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่นำมาปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์และปรับเปลี่ยนระบบการเรียนการสอนในมิติใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยี

(๘)

บทความวิจัยที่ ๕ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ของอณาการิกธรรมปาละ” โดย นายพชรวีร์ ทองประยูร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า อณาการิก ธรรมปาละ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด ในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อินเดีย หลังจากที่พระพุทธศาสนาเกือบจะสูญหายไปแล้ว และเป็นผู้ก่อตั้งสมาคมมหาโพธิ์ เพื่อเรียกร้องเอาพุทธสถานพุทธคยาในอินเดียกลับคืนมาเป็นของชาวพุทธ นอกจากนี้ท่านยังเป็นชาวพุทธคนแรกในยุคปัจจุบัน ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปต่าง ๆ คือเอเชีย อเมริกาเหนือและยุโรป การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาของท่านเกิดจากแรงจูงใจ ที่ได้พบเห็นสภาพ ที่ทรุดโทรม ของสังฆนิยสถานพุทธคยา ที่ตกอยู่ในการครอบครองของพวกฮินดูมหันต์ ท่านได้อธิฐานต่อต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ว่าจะทำการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในที่สุดการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในอินเดียก็ประสบผลสำเร็จ ชาวอินเดียจำนวนมาก ภายใต้การนำของ ดร.บี.อาร์.เอ็มเบดการ์ กว่า ๓ แสนคน เข้าร่วมปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ รับเอาพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ทำให้พระพุทธศาสนากลับมาเจริญขึ้นอีกครั้งในอินเดีย

บทความวิจัยที่ ๖ เรื่อง “การพัฒนาชุดการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธีการแบบเรียนปนเล่น เรื่อง คำศัพท์ภาษาจีน สำหรับเด็กนักเรียนชั้นปฐมวัยโรงเรียนปียวัฒนศาสตร์” โดย นางสาวทับทิม หุ่นหิรัญ และ ผศ.เทียมยศ ปะสาวะโน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า (๑) ชุดการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธีการเรียนปนเล่น มีคุณภาพด้านสื่ออยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๔ และมีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ (๒) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๖.๕๐/๑๕.๖๐ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และ ๓) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐

บทความวิชาการที่ ๗ เรื่อง “การปรับพฤติกรรมสุขภาวะองค์กรรวมของมนุษย์ในสังคมไทยกับโรคโควิด-๑๙ ตามหลักพุทธจิตวิทยา” โดย พระใบฎีกาจิตติพงษ์ สีลสุทฺธ, ดร. และ ผศ.ดร.สุชน ประวัติดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมตนเองเป็นเป้าหมายสำคัญของการปรับพฤติกรรม เพราะการปรับพฤติกรรมมุ่งหมายที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเขาสามารถบังคับและควบคุมตัวเองได้ ให้ประพฤติปฏิบัติหรือกระทำ แต่ในสิ่งที่ถูกต้องดีงามต่อสุขภาวะองค์กรรวมที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ หรือปัญญาเชื่อมโยงกันเป็นองค์กรรวม และสุขภาวะจะมีความ

เกี่ยวข้องกับปัจจัยกำหนดสุขภาพ ผลจากการปรับพฤติกรรมตามหลัก ภาวนา ๔ คือ การพัฒนา ประกอบด้วยการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง ไร้โรค มีสุขภาพดี การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ให้เป็นไปด้วยดี ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนต่อผู้อื่นและสังคม การพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติงามพร้อม มีเมตตา มีความรักความเป็นมิตร มีกรุณา อยากช่วยเหลือปลดปล่อย ความทุกข์ของผู้อื่นพัฒนาปัญญา คือพัฒนาความรู้ความเข้าใจของตนเอง ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหาทำให้เกิดสุขได้ ด้วยการป้องกันตัวเองและช่วยป้องกันไม่ให้ไวรัส โควิด (COVID- ๑๙) แพร่กระจายสู่คนอื่นได้ด้วยวิธีล้างมือบ่อย ๆ หลีกเลี่ยงการพบปะใกล้ชิดระยะ ๑ เมตร ควรใส่หน้ากากอนามัยอยู่บ้านและกักตัวเองให้ห่างจากคนอื่น

บทความวิจัยที่ ๘ เรื่อง “การใช้อิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 มกราคม 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา” โดย พระสุวรรณ อินทโชโต (เหือน) และ รศ.ดร.มานพ นักการเรือน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า (๑) หลักอิทธิบาท ๔ คือ หลักธรรมที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่างประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งที่เราจะทำ วิริยะ คือ ความเพียรไม่ทอดถอนในการประกอบกิจนั้น ๆ จิตตะ คือ เอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งธุระในเรื่องนั้น ๆ และวิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบหาข้อที่ยังหยาบเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่ทำ (๒) การใช้อิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา 10 มกราคม 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา เป็นการจัดการหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้วิธีการ สุ จิ ปุ ลิ และจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านพุทธานุสส และทักษะ พิสัยและนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และ (๓) ผลการวิเคราะห์คุณค่าการใช้อิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า (๑) คุณค่าด้านการเรียนรู้ที่สูงขึ้น คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (๒) คุณค่าความเป็นเลิศด้านวิชาการของโรงเรียน เป็นการยกระดับผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และ (๓) คุณค่าการนำหลักธรรมไปบูรณาการในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยครูมีการสอดแทรกหลักธรรม เพื่อให้มีพุทธิปัญญาที่จะนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

บทความวิชาการที่ ๙ เรื่อง “ปรัชญาชีวิตที่ปรากฏผ่านอัตลักษณ์บนลวดลายผ้าทอของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ” โดย ดร.ชลพรรณรัตน์ ดิษบรรจง พระสุทธินสารเมธี, ดร. รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน และ ดร.กฤษฎา ดิษบรรจง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า

(๑๐)

ไทยทรงดำเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่มีภูมิปัญญาลวดลายผ้าที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะสามารถสื่อความหมายที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรม ซึ่งมีรากฐานมาจากความเชื่อเกี่ยวกับผีหรือคติบรรพชนผสมผสานกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏออกมาในรูปของปรัชญาชีวิตด้านเศรษฐกิจ เช่น ลวดลายดอกธรรมจักร เป็นลวดลายที่ชาวไทยทรงดำมีแนวคิดมาจากธรรมจักร ในลวดลายมีการพัฒนาประดับด้วยกระจกไว้ตรงกลางเพื่อ ส่งสะท้อนให้เกิดแสงสว่างหรือแนวทางทางดำเนินชีวิต การรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภคและอุปโภค เรียกว่า โภชนมัตตัญญูตา รู้จักพึงพอใจในสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตนได้มาและใช้จ่ายในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ รู้จักประหยัด รู้จักออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยู่อย่างสมถะ สงบเสถียร หากประกอบกิจกรรมการผลิตให้พออยู่พอกินในครอบครัว หากเหลือจากการดำรงชีพจึงนำไปแจกจ่ายขายต่อเพื่อเป็นรายได้ด้านปรัชญาด้านสังคม เช่น ลวดลายขอกุดหรือผักกูด สื่อความหมายถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ลายตัวลิงบ่งบอกถึงพ่อแม่ที่มีความห่วงใยลูก ลายดอกผักแว่นและลายงาบ่งบอกถึงความสามัคคี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความอดทน คุณธรรมเหล่านี้สามารถสร้างความเป็นมิตรไมตรีต่อกันในสังคม ลายหน้าเสือและลายแมงมุม สื่อความหมายถึงการทดแทนบุญคุณ การระลึกถึงน้ำใจไมตรีที่มีต่อกัน ปรัชญาด้านวัฒนธรรม พิธีกรรม และประเพณี เช่น ลวดลายเสมา แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดและเรื่องการทำความดี ละเว้นความชั่ว การยอมรับในกฎของไตรลักษณ์ซึ่งเป็นสัจธรรมของชีวิต

บทความวิจัยที่ ๑๐ เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน: การตลาดเชิงประสบการณ์กับการสนับสนุนแบรนด์ของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศไทย” โดย นายฉัตรพร สุกวงค์-สิริโชค และ ผศ.ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธุ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองการตลาดเชิงประสบการณ์กับการสนับสนุนแบรนด์ของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศไทย ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) ที่เป็นตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ การตลาดดิจิทัล การตลาดแบบเกม การตลาดแบบแรงดึงดูด และการสร้างแบรนด์ที่จริงจัง และมีตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ การตลาดเชิงประสบการณ์ และการสนับสนุนแบรนด์ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ปัจจัยทั้งหมดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ องค์ประกอบของแต่ละตัวแปร สามารถวัดประเมินตัวแปรได้อย่างเหมาะสม

บทความวิจัยที่ ๑๑ เรื่อง “แนวทางพัฒนาความเป็นบริษัทภิบาลที่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมในอุตสาหกรรมยานยนต์ กรณีศึกษา บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด”

โดย นายชาญวิทย์ อริยารณันต์ ดร.ฟ้าใส สามารถ รศ.ดร.พลศักดิ์ จิรไกรศิริ และ ดร.กรเอก กาญจนโกศล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ความเป็นบริษัท ภิบาลที่เหมาะสมกับบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย คือ การปฏิบัติภายใต้กฎหมาย ระดับสูง (๔.๐๒) (๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกฎหมายของบริษัทโตโยต้าอยู่ในระดับสูง (๓.๖๘) (๓) ความสัมพันธ์ระหว่าง บริษัทภิบาลกับความรับผิดชอบต่อสังคม ในอุตสาหกรรมยานยนต์ของบริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย พบว่า สมมติฐานรวม บริษัทภิบาลด้านการปฏิบัติภายใต้กฎหมาย มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม ในระดับกลาง (.๖๓๓) (๔) แนวทางการ พัฒนาความเป็นบริษัทภิบาลที่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคม ในอุตสาหกรรมยานยนต์ ของบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย ควรเน้นบริษัทภิบาลในเรื่องการปฏิบัติภายใต้กฎหมาย โดยการแบ่งแยกหน้าที่รับผิดชอบที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม ในเรื่องการปฏิบัติ อย่างมีจริยธรรมขององค์กรที่มีต่อองค์กรอื่น

บทความวิจัยที่ ๑๒ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษา” โดย นางสาววิมลชญา สติสุนทรพันธ์ รศ.ดร.ธานี เกสทอง และ ผศ.ดร.ทีปพิพัฒน์ สันมหา วิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยใน สถานศึกษา ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบ ได้แก่ (๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (๒) องค์กรแห่งการ เรียนรู้ (๓) การจัดองค์กร (๔) การบริหารจัดการทั้งระบบ (๕) ปฏิบัติการเรียนรู้ (๖) เครือข่ายความ ร่วมมือ (๗) การพัฒนาแผนกลยุทธ์ (๘) แผนปฏิบัติการสู่คุณภาพ ผลการสร้างรูปแบบการบริหาร จัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษา ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ ส่วนนำ ส่วนที่ ๒ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วยองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษาส่วนที่ ๓ เจาะใจ ความสำเร็จ การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษา จำนวน ๔ ด้าน (๑) ด้านความถูกต้อง (๒) ด้านความเหมาะสม (๓) ด้านความเป็นไปได้ และ (๔) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

บทความวิจัยที่ ๑๓ เรื่อง “ผลกระทบของรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมและการกำกับดูแล กิจการที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” โดย นางสาวจินตนา ไกรทอง และ ผศ.ดร.ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ผลการวิจัยพบว่า การรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านนวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม มีผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)

(๑๒)

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านนวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม มีผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การกำกับดูแลกิจการด้านสัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและกรรมการ มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และขนาดของบริษัท มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทความวิจัยที่ ๑๔ เรื่อง “พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตในสถานศึกษาในยุค Internet of Things (IOT)” โดย นายอรรถพล อัมวิไลวรรณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และมีปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตโดยรวม อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะในเรื่องอุปกรณ์เครือข่ายคอมพิวเตอร์แบบไร้สายที่ไม่สามารถให้บริการได้ครอบคลุมและทั่วถึง เนื่องจากอุปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอ ส่วนงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งงบประมาณ เพื่อจัดซื้อให้มีจำนวนตามความต้องการ และครอบคลุมให้บริการอย่างทั่วถึง

บทความวิจัยที่ ๑๕ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” โดย ผศ.ดร.อดิพร เกิดเรือง มหาวิทยาลัยชินวัตร ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพปัญหาของพื้นที่ในตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขเร่งด่วน ประกอบด้วย ปัญหาด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความมั่นคง และด้านการบริหารจัดการ เช่นปัญหาด้านการขาดอาชีพเสริม และไม่มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง (๒) แนวทางหรือมาตรการในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนร่วมกันในตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จะใช้วิธีการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและสถานการณ์พร้อมแนวทางหรือมาตรการอันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่อการกำหนดแนวทางในการสร้างความรู้และทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

บทความวิจัยที่ ๑๖ เรื่อง “พระพุทธศาสนากับโหราศาสตร์ : การพึ่งพาและแนวการปฏิบัติของคนไทยในยุค ๔.๐” โดย รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภขร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ดร.กฤติกาวัลย์ หิรัญสี สถาบันโหราศาสตร์ไทย-สากล ผลการวิจัยพบว่า ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ คนไทย

ในยุค ๔.๐ ยังมีการปฏิบัติธรรม มีความเชื่อในเรื่องบุญ (กุศล) และบาป (อกุศล) เพราะเป็นพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม และชนบประเพณี ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ พบว่าคนไทยในยุค ๔.๐ ยังมีความเชื่อที่จะปฏิบัติในเรื่องของโหราศาสตร์เช่นกันเมื่อเกิดปัญหา ด้วยการตรวจสอบดวงชะตากับหมอดู หรือประกอบพิธีอื่น ๆ โดยมีความเชื่อว่า จะผ่านพ้นความทุกข์ยากและโชคร้ายไปได้ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ พบว่าเมื่อคนไทยในยุค ๔.๐ มีความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา และเข้าใจในกลไกของโหราศาสตร์อย่างถูกต้อง ใช้ชีวิตในวิถีทางของ ทาน ศีล ภavana แล้ว ย่อมช่วยประกอบสภาพจิตใจได้ ในการฟังพยานักโหราศาสตร์ และพระภิกษุสามารถนำความรู้มาผสมผสานกันและให้คำแนะนำกับบุคคลเพื่อลดความตึงเครียด ความวิตกกังวล มีความมั่นใจ และความกล้าที่จะก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้ นั่นคือการพึ่งพากันระหว่างพระพุทธศาสนาและโหราศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทความวิจัยที่ ๑๗ เรื่อง **“การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์เพื่อเชิดชูเกียรติสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)”** โดย ผศ.ดร.ชลีกาญจน์ จันทจรัสรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และ นายณภัทรกฤต จันทวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของผู้ใช้งานโดยทั่วไปได้ค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านของระบบ เท่ากับ ๔.๓๔ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๒๘ ซึ่งแสดงว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมานี้มีคุณภาพดีมาก

บทความวิจัยที่ ๑๘ เรื่อง **“การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย”** โดย พระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ (ธนาวงษ์) และ รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาด้านรูปแบบและบทบาทของวัดที่ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติธรรม พบว่า วัดที่จัดให้มีการปฏิบัติธรรม มีความเป็นเครือข่ายการปฏิบัติธรรมกันอยู่ทั่วในสังคมไทย และมีการจัดการเครือข่ายอยู่ ๒ ระดับคือ (๑) ระดับนโยบาย มีคณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา (มหาเถรสมาคม) เป็นผู้รับผิดชอบด้านการปฏิบัติธรรม ขณะนี้ได้จัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายการปฏิบัติธรรม มีความเป็นเอกภาพและสร้างมาตรฐานการสอนการปฏิบัติ โดยให้ยึดแนวทางเดียวกันคือ การปฏิบัติธรรม ตามแนวสติปัฏฐานสูตร (๒) ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ทำหน้าที่บริหารจัดการภายในสำนักของตน และบริหารจัดการสำนักสาขาให้ดำเนินงานได้อย่างราบรื่น สร้างพระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้นำรุ่นใหม่อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน

(๑๔)

บทความวิชาการที่ ๑๙ เรื่อง “การพัฒนาพระธรรมทูตไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ” โดย พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง), ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า เพื่อประโยชน์และความสุขของพุทธศาสนิกชนไทยในต่างประเทศและชนในท้องถิ่นนั้น ๆ พระธรรมทูตจึงต้องมีคุณสมบัติตามบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสอดคล้องตามพระธรรมวินัย การพัฒนาคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของพระธรรมทูตไทยเพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ได้แก่ (๑) การศึกษาเรียนรู้พัฒนาด้วยตนเอง (๒) การเข้าศึกษาเรียนรู้หรืออบรมในหลักสูตรต่าง ๆ และ (๓) การศึกษาเรียนรู้จากบูรพาจารย์ที่เป็นต้นแบบของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

บทความวิจัยที่ ๒๐ เรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมโน้มน้าวใจ: กรณีศึกษาการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาของหน่วยงานรัฐในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน” โดย นางสาวบัณฑิตา จารุมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาบัณฑิตเอรีวิทยาลัยในสังฆราชูปถัมภ์ ผลการวิจัยพบว่า วาทกรรมถูกสื่อสารผ่านกรอบความคิด ๔ กรอบ ได้แก่ (๑) สุขภาพ (๒) การพัฒนาชุมชน (๓) วัฒนธรรม และ (๔) กฎหมาย ส่วนเนื้อหาของวาทกรรมจำแนกได้ ๓ ประเด็น คือ (๑) การป้องกัน (๒) การสร้างแรงบันดาลใจ และ (๓) ผลกระทบที่เกิดขึ้น ด้านภาษาพบว่า มีการใช้โวหารโน้มน้าวใจ ๕ ประเภท ได้แก่ (๑) บรรยายโวหาร (๒) พรรณาโวหาร (๓) เทศนาโวหาร (๔) สาธกโวหาร และ (๕) อุปมาโวหาร สำหรับบริบททางสังคมที่นำมาใช้ประกอบการสื่อสารวาทกรรมโน้มน้าวใจ พบว่ามี ๖ ประการ ได้แก่ (๑) วัฒนธรรมชุมชน (๒) สภาพเศรษฐกิจ (๓) การศึกษา (๔) การรวมกลุ่มของประชาชน (๕) การสาธารณสุข และ (๖) การคมนาคม ข้อเสนอแนะคือ (๑) ควรมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายขึ้น (๒) ควรใช้โวหารให้เหมาะสมกับจริตผู้รับสารและกำหนดและเพิ่มโวหารภาพพจน์ (๓) ควรใช้เนื้อหาที่แสดงผลกระทบต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ และ (๔) ควรเพิ่มการสื่อสารวาทกรรมภายใต้บริบทผลกระทบทางเศรษฐกิจ

บทความวิจัยที่ ๒๑ เรื่อง “รูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” โดย พระครูสังฆรักษ์เอนก สุชาโต (สงกา) และ ผศ.ดร.ดำรงค์ เบญจศิริ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ได้ร่างองค์ประกอบ ๑๑ องค์ประกอบ ๘๙ ตัวแปร ส่วนผลการสร้างรูปแบบการบริหารทรัพยากร

มนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า มี ๔ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (๑) ด้านนโยบาย (๒) ด้านดำเนินงาน (๓) ด้านสวัสดิการ และ (๔) ด้านการปฏิบัติงาน และรูปแบบที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบหลัก มีค่าระหว่าง ๐.๘๖-๑.๐๑ องค์ประกอบย่อยมีค่าระหว่าง ๐.๗๔-๐.๙๗ และตัวแปรมีค่าระหว่าง ๐.๖๐-๐.๘๔ และผลการประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๗ รูป/คน พบว่า ผลการประเมินในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๑ อยู่ในระดับมาก

บทความวิจัยที่ ๒๒ เรื่อง **“ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่สำเร็จของผู้มารับบริการคลินิกเลิกบุหรี่”** โดย คุณพวงประภา เพ็ชรมี คุณวิชานันท์ ธนกาญจนพงศ์ คุณรุสนานิ ดวงจันทร์ นายไชยพุดดิน สาและ โรงพยาบาลรามัน ตีรห่อหิระ ดนรห่อหามาน, ผศ.ดร.รัศมี สังข์ทอง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ ดร.นพ.มูฮัมหมัดฟาห์มี ตาและ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่งเสริมการเลิกบุหรี่สำเร็จ ได้แก่ การนับถือศาสนาอิสลาม การให้ความสำคัญต่อการเลิกบุหรี่ ความวิตกกังวล ความเครียด การสังสรรค์กับเพื่อนที่สูบบุหรี่ประมาณสัปดาห์ละครั้ง หรือตามเทศกาล และปัญหาชีวิตเกี่ยวกับสุขภาพ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเลิกบุหรี่สำเร็จที่สำคัญได้แก่จำนวนที่สูบบุหรี่มากกว่าวันละ ๑๐ มวน โดยเฉพาะเมื่อมากกว่า ๒๐ มวนขึ้นไป จะลดโอกาสการเลิกบุหรี่สำเร็จเหลือเพียงร้อยละ ๑๐ ดังนั้น คลินิกเลิกบุหรี่สามารถเพิ่มโอกาสเลิกบุหรี่สำเร็จโดยส่งเสริมการหนุนใจเชิงศาสนา ช่วยลดความวิตกกังวลและความเครียด ปัญหาสุขภาพ ลดจำนวนบุหรี่ที่สูบต่อวัน และการสูบบุหรี่กับเพื่อนเพื่อสังสรรค์

บทความวิจัยที่ ๒๓ เรื่อง **“การสอนพระพุทธศาสนาตามแนวนวักคัสตฤศาสน์”** โดย บุญพิศ นัยน์พาณิชย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนทางการศึกษาในโลกโดยมากใช้รูปแบบอนุกรมวิธานของ บลูม (Bloom’s Taxonomy) เป็นฐานจิตวิทยาการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ปัจจุบันได้มีปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนมาเป็นทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ มุ่งพัฒนาทักษะผู้เรียน ๕ ด้าน คือ การรู้หนังสือ การคิด การทำงาน การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ และการใช้ชีวิต ลักษณะการศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาเรียกว่า นวักคัสตฤศาสน์ ๙ ประการ คือ สุตตะ (บรรยาย) เคยยะ (ท่วงทำนอง) เวยยากรณะ (แจกแจง) คาถา (กวี) อุทานะ (เปล่งออกมาจากความรู้สึก) อิติวุตตะกะ (อ้างอิง) ชาตกะ (อดีตชาติ) อัပ္พุตตะระ (อัศจรรย์) และเวทัลละ (ถามตอบ) แต่ละลักษณะมุ่งทำให้ผู้ศึกษามีความแจ่มแจ้งในเนื้อหา จนเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองได้ การสอนพระพุทธศาสนาตามแนวนวักคัสตฤศาสน์ สามารถบูรณาการ

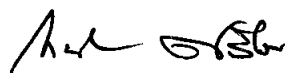
(๑๖)

ใน ๔ มิติ คือ (๑) โครงสร้างองค์รวม เป็นแบบบรรยาย บรรยายประกอบด้วยบทวิ และบทวิ (๒) สารัตถธรรม เป็นคำสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกื้อกูลกันในสังคม รักษากฎเกณฑ์ ฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็งและรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (๓) นิรุกติศาสตร์ เป็นวิธีตีความคำสอนและใช้ภาษาให้เหมาะกับบุคคลและกาลเทศะ (๔) ความพร้อมของบุคคล เป็นการสังเกตความพร้อมของผู้เรียน ทั้งอินทรีย์ภายในและภายนอก การสอนแบบนี้ย่อมสร้างความสมดุลทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ ทั้งนี้ ต้องอาศัยรูปแบบทางนวัตกรรมการศึกษาและการรวมลงสู่ความไม่ยึดมั่นถือมั่น เพื่อให้เกิดทักษะทางปัญญา รู้ทันและรู้แก้ปัญหาในชีวิต สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ คือ คำสอนที่เป็นศาสตร์ สุนทรียะ สร้างนวัตกรรม ไม่ยึดมั่นถือมั่น เพื่อให้เกิดทักษะแห่งญาณปัญญา เรียกว่า SAINP Model

บทวิพากษ์หนังสือ เรื่อง “สันติวิธีในวิถีชีวิต” งานเขียนของ พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร. (สมจินต์ สมมาปัญญา) โดย พระมหาขวัญชัย ฤตติวิเสโส นักวิชาการศึกษา และ นายสุชนา ศิริธัญญกร กองบรรณาธิการ วารสารมหาจุฬาริชาการ ได้กล่าวถึงหนังสือนี้ไว้ว่า เมื่อกล่าวถึงสันติ หลายคนอาจคิดว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวเกินไป เป็นเรื่องที่ยากจะเกิดขึ้นในสังคม เพราะไม่ว่าจะไปที่ไหน หรืออยู่ที่ใด ล้วนต้องพบกับความขัดแย้งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด หากสันติคือความสงบไม่ได้เลย อาจเป็นเพราะหลายคนมุ่งถึงความสงบที่ภายนอกเป็นหลักโดยหลงลืมหลักการสำคัญที่ว่า ก่อนจะเกิดความสงบภายนอก ต้องสร้างความสงบภายในก่อน สอดคล้องกับหลักการสร้างความสงบหรือสันติวิธีที่บรรจุเนื้อหาและหลักการไว้ในหนังสือ “สันติวิธีในวิถีชีวิต”

เนื้อหาของบทความเหล่านี้ เป็นบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับจากคณาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ล้วนให้มุมมองในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา รวมทั้งพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ในสาขาวิชาสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง

สำหรับรายละเอียดบทความทั้งหมดเหล่านี้ ผู้ใดต่อการศึกษาเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้จากบทความดังกล่าว ในวารสารฉบับนี้ และพบกันอีกในวารสารมหาจุฬาริชาการ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๖๔

(รศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

บรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาริชาการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(๖)
การสร้างความสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ นางสาวฉันทนา รวงผึ้ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑
กระบวนการพัฒนาเขาวนักรมณของนักศึกษาพยาบาลให้เก่ง ดี มีสุข ด้วยสติปัญญา ๔ นางผกาทิพย์ สิงห์คำ, นางสาวรสสุคนธ์ พิไชยแพทย์, คุณวรรณภา ธนานุภาพไพศาล, นางดุขฎิ ไตรยวงศ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา	๑๗
สถานะชาติกำเนิดของพระสิทธิธตตะ รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๓๒
เทคโนโลยีกับการพัฒนาพระธรรมทูตไทยในสถานการณ์โควิด ๑๙ พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๔๘
การศึกษาวิเคราะห์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาของอนาคาริก ธรรมปาละ นายพชรวิรุ ทอประยูร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๕๗
การพัฒนาชุดการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธีการแบบเรียนปนเล่น เรื่อง คำศัพท์ภาษาจีน สำหรับเด็กนักเรียนชั้นปฐมวัยโรงเรียนปิยพัฒนศาสตร์ นางสาวทับทิม หุ่นศิริ, ผศ.เทียมยศ ปะสาวะโน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	๗๒
การปรับพฤติกรรมสุขภาวะองค์กรของมนุษย์ในสังคมไทยกับโรคโควิด-๑๙ ตามหลักพุทธจิตวิทยา พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุทโธ, ดร., ผศ.ดร.สุชน ประวัติดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๘๕

(๑๘)

การใช้อิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

10 มกราคม 1979 จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา

๙๗

พระสุวรรณา อินทโชโต, รศ.ดร.มานพ นักการเรือน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปรัชญาชีวิตที่ปรากฏผ่านอัตลักษณ์บนลวดลายผ้าทอของกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

๑๐๙

ดร.คณวรรณรัตน์ ดิษบรรจง, พระสุทธิสารเมธี, ดร.,

รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน, ดร.กฤษฎา ดิษบรรจง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, สำนักงานอัยการสูงสุด

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน: การตลาดเชิงประสบการณ์กับการสนับสนุน

แบรนด์ของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศไทย

๑๒๖

นางสาวถิรวรรณ สุกุลวงศ์ศิริโชค, ผศ.ณัฐพันธ์ เผ่าพันธุ์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

แนวทางพัฒนาความเป็นบรรษัทภิบาลที่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคม

ในอุตสาหกรรมยานยนต์ กรณีศึกษา บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด

๑๔๒

นายชาญวิทย์ อริยารัตน์, ดร.ฟ้าใส สามารถ, รศ.ดร.พลศักดิ์ จิรไกรศิริ,

ดร.กรเอก กาญจนโกคิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษา

๑๕๗

นางสาววิมลชญา สติสุนทรพันธ์, รศ.ดร.ธานี เกสทอง, ผศ.ดร.ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผลกระทบของรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมและการกำกับดูแลกิจการ

ที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

๑๗๔

นางสาวจินตนา ไกรทอง, ผศ.ดร.ฐิตาภรณ์ สินเจริญศักดิ์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตในสถานศึกษาในยุค Internet of Things (IOT)

๑๘๖

นายอรรถพล อัมวิไลวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๑๙)

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลบ่อเงิน

อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

๑๙๘

ผศ.ดร.อดิพร เกิดเรือง

มหาวิทยาลัยชินวัตร

พระพุทธศาสนากับโหราศาสตร์ : การพึ่งพาและแนวการปฏิบัติของคนไทยในยุค ๔.๐

๒๑๒

รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร, ดร.กฤติกาวัลย์ หิรัญสี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถาบันโหราศาสตร์ไทย-สากล

การพัฒนาโปรแกรมประยุกต์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์เพื่อเชิดชูเกียรติ

สมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง บุนนาค)

๒๒๗

ผศ.ดร.ชลิกาญจน์ จันทจำรัสรัตน์, นายณภัทรกฤต จันทวงศ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัด

ในสังคมไทย

๒๓๘

พระศรีสังคม ชยานุกุลโณ, รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การพัฒนาพระธรรมทูตไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

๒๕๐

พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การวิเคราะห์วาทกรรมโน้มน้าวใจ: กรณีศึกษาการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา

ของหน่วยงานรัฐในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

๒๖๕

นางสาวบัณฑิตา จารุมา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัยในสังฆราชูปถัมภ์

รูปแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ๒๘๐

พระครูสังฆรักษ์เอนก สุขาโต, ผศ.ดร.ดำรงค์ เบญจศิริ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(๒๐)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่สำเร็จของผู้มารับบริการคลินิกเลิกบุหรี่ ๒๙๔

คุณพวงประภา เพ็ชรมี, คุณวิชานันท์ ธนกาญจนพงศ์, คุณรุสนาณี ดวงจันทร์,
นายไชยพุดดิน สาและ, คุณตี๋หรือห๊ะ ดนหรือหมาน, ผศ.ดร.รัศมี สังข์ทอง,
ดร.นพ.มุฮัมมัดฟาห์มี ตาและ

โรงพยาบาลรามัน, คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การสอนพระพุทธศาสนาตามแนวนวักคัสตฤศาสน์ ๓๐๙

บุญพิศ นัยน์พาณิซ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทวิพากษ์หนังสือเรื่อง “สันติวิธีในวิถีชีวิต” ๓๒๒

งานเขียนของ พระราชปรีดีทิพย์ (สมจินต์ สมมาปญโญ), ศ.ดร.

โดย พระมหาขวัญชัย ปุตุตวิเสโส และนายสุชญา ศิริธัญญกร

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๓๐
- แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๓๓
- กระบวนการจัดทำวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๓๙
- ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ๓๔๐

การสร้างความสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ

The Creation of Sustainable Happiness Based on The Buddhist Integration

ฉันทนา รวงผึ้ง

Chantana Ruangpung

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: chantana655@gmail.com

Received : August 29, 2019

Revised : August 8, 2020

Accepted : November 2, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสร้างความสุขตามศาสตร์สมัยใหม่ (๒) เพื่อศึกษาการสร้างความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา (๓) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความสุขจริงเชิงรูปธรรมที่สามารถเข้าถึงได้ขณะนี้ปัจจุบันด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์ เป็นความสุขที่เกิดจากการทำให้ความปรารถนาได้รับการตอบสนอง โดยที่ระดับความสุขจะสัมพันธ์กับปริมาณความพึงพอใจที่มีต่อวัตถุภายนอก ความสุขตามแนวคิดนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนเพราะเมื่อขาดสิ่งอำนวยความสะดวกก็จะหมดไป สำหรับพระพุทธศาสนาวางจุดมุ่งหมายไว้ที่ความสุขแท้เชิงนามธรรมที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยจิตใจภายใน พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธวัตถุแต่สอนให้มีสติในการใช้วัตถุ ไม่หลงติดกับความสุขที่มี และให้พัฒนาระดับความสุขให้ดียิ่งขึ้น ระดับความสุขจะสัมพันธ์กับความเจริญทางจิตใจ อย่างไรก็ตามความเจริญทางวัตถุกำลังล้ำหน้าความเจริญทางจิตใจมนุษย์จึงต้องพบกับความสุขสบายทางกายแต่ขาดแคลนความสุขทางใจ ในการบูรณาการแนวคิดเพื่อสร้างสุขให้ยั่งยืนเสนอแนวทางประกอบด้วย (๑) จุดมุ่งหมาย คือชีวิตที่มีคุณค่าที่บุคคลและสังคมร่วมกันสร้างให้เกิดขึ้น (๒) เสถียรภาพ เป็นแนวทางการบริโภคที่ใช้คุณค่าของวัตถุสร้างคุณค่าให้กับชีวิต (๓) เครือข่ายความสุข เป็นแนวทางการมีความสุขร่วมกันและรักษาสมดุลของความสุขในสังคม (๔) คลังพลังจิต เป็นแนวทางการทำสมาธิเพื่อสะสมพลังจิตและแผ่พลังความสุข

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ความสุข; การสร้างสุขอย่างยั่งยืน

Abstract

This article has three objectives: (1) To study the happiness creation of modern theories. (2) To study the happiness creation of Buddhist philosophy (3) To present the creation of the sustainable happiness model integrated from Buddhist philosophy. This is the qualitative research and field research. The result showed that modern theories aim to the real happiness in concrete accessed by human sense. The happiness is occurred from the desire met. The happiness level is related to satisfaction volume on objects. The happiness based on object is uncertain. Missing the external support, happiness is gone. Buddhist philosophy aims to the real happiness in abstract accessed by spirit. Buddhist philosophy have never denied objects. It is taught to use objects consciously, do not fall into happiness and develop to higher happiness. Happiness level is related to mental development. However, the object development is advanced from the mental development. Therefore, human have feel comfortable but lack of happy heart. With integration of modern theories and Buddhist philosophy to create the sustainable happiness, new model consisted of (1) Goal is the valuable life defined by person and society. (2) Supplies are the virtue suppliers which means consumption with the object's value for input and life's value for output. (3) Network is the happiness network which means happiness together and balance of happiness society. 4) Bank is the willpower bank which means meditation for accumulating willpower and spread the willpower to the others.

Keywords: Buddhist Integration; Happiness; Creation of Sustainable Happiness

บทนำ

ความสุขเป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำทุกอย่าง ด้วยเหตุนี้ความเจริญทางเทคโนโลยีจึงถูกพัฒนาขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ กระแสความคิดสมัยใหม่มุ่งให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้ผู้คนในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ต้องตกอยู่ในสถานการณ์ขาดแคลนความสุข รู้สึกโดดเดี่ยวแปลกแยก และไม่รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม^๑ สอดคล้องกับ “ผลการสำรวจความสุข

^๑ กรมสุขภาพจิต, *เรื่อนำรู้เกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=947> [๑๕ ม.ค. ๒๕๖๑].

พบว่ามิติของความผ่อนคลายและความสามารถในการรับมือกับปัญหาอยู่ในระดับต่ำเพียงร้อยละ ๔๘ – ๕๒ ตลอด ๕ ปีการสำรวจ^๒ เช่นเดียวกับผลการสำรวจความรู้สึกของประชากรโลกในรอบทศวรรษ พบว่ามนุษย์ต้องเผชิญกับความหดหู่ เศร้าหมอง วิตกกังวล เครียด โกรธ เกลียดชัง เจ็บปวดใจอย่างมีนัยสำคัญ”^๓ ในการพัฒนาความสุขขององค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้วันที่ ๒๐ มีนาคมของทุกปีเป็นวันความสุขสากลเพื่อให้สังคมโลกเห็นความสำคัญและหาทางสร้างความสุขให้กับคนในสังคม

แนวทางการสร้างความสุขตามศาสตร์สมัยใหม่ ใน ๓ ด้าน ได้แก่

๑) การสร้างความสุขด้านการบริโภค ได้แก่ แนวคิดวัตถุนิยม ที่มุ่งสร้างความพึงพอใจจากการบริโภครูปแบบใหม่ ๆ ปัจจุบันมนุษย์ในสังคมกำลังเผชิญปัญหาการบริโภคที่เกินความจำเป็นและก่อให้เกิดโทษ สอดคล้องกับ “หลักกามโกศที่ควรเตือนของพระพุทธศาสนา ซึ่งแก้ไขได้ด้วยหลักกามโกศที่ควรได้รับการสรรเสริญ”^๔

๒) การสร้างความสุขด้านสังคมอยู่เป็นสุข ได้แก่ “แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม ที่มุ่งสร้างโอกาสทางสังคมให้บุคคลสามารถเข้าถึงความสุขด้วยการใช้ประโยชน์จากวัตถุ โดยไม่ลดทอนหรือตัดโอกาสของผู้อื่น”^๕ แต่ปัจจุบันเกิดปัญหาการแก่งแย่งแข่งขันและเบียดเบียนความสุขซึ่งกันและกัน ซึ่งการแก้ปัญหาเพื่อการอยู่เป็นสุขร่วมกันในสังคมสอดคล้องกับหลักพรหมวิหารของพระพุทธศาสนา

๓) การสร้างความสุขด้านจิตใจซึ่งรวมถึงปัญญา ได้แก่ แนวคิดการคิดบวก ที่เสนอว่าคนที่มีความอารมณ์บวกมาก ๆ พยายามมองสิ่งต่าง ๆ ในแง่ดีจะมีความสุขได้ง่าย^๖ อย่างไรก็ตามความสุขตามแนวคิดนี้มุ่งเน้นการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดทุกข์และไม่ได้แก้ที่ตัวปัญหาจึงมักพบว่ามนุษย์ในปัจจุบันมีความเครียดได้ง่าย ในการแก้ปัญหาเพื่อให้ชีวิตมนุษย์มีความสุขเป็นเครื่องค้ำจุนชีวิต สอดคล้องกับสุขวิทยาธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสว่ามนุษย์ต้องมีความสุขเป็นเครื่องอยู่ โดยที่เครื่องอยู่เป็นสุขของผู้ที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ ฌานสุขอันเป็นเครื่องอยู่ของผู้บำเพ็ญฌาน^๗

^๒ คริณันท์ กิตติสุขสถิต, “ความสุขของคนวัยทำงานในองค์กรของประเทศไทย”, วารสารสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑): ๘-๙.

^๓ สำนักข่าวบีบีซี, ผลสำรวจพบปี ค.ศ. ๒๐๑๗ โลกเผชิญความเศร้าหมองสูงสุดในรอบกว่าทศวรรษ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-45533427> [๑ ส.ค. ๒๕๖๑].

^๔ อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๙๙/๒๓๒-๒๓๘.

^๕ มณฑิร อรรถวาที, “ความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเรามี เบ็นธัม”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๖): ๑๕-๑๖.

^๖ Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Free Press. p. 30.

^๗ ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๒๖๗/๒๕๖.

การสร้างความสุขตามแนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่และตามคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกันในความที่เป็นวิทยาศาสตร์คือมีเหตุผลและพิสูจน์ได้ ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงความสุขได้จริง โดยที่แนวคิดทฤษฎีสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับความสุขทางกาย แต่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความสุขทางใจ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่พรั่งพร้อมไปด้วยความเจริญทางวัตถุได้ลดทอนความความเจริญทางจิตใจให้ลดน้อยถอยลง ความสุขของบุคคลและความสุขของสังคมจึงเป็นได้เพียงความสุขชั่วคราวและไม่ยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการสร้างสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ ด้วยการเชื่อมโยงแนวคิดวัตถุนิยมกับกามโมคิที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญ เชื่อมโยงแนวคิดอรรถประโยชน์กับพรหมวิหาร และเชื่อมโยงแนวคิดความคิดบวกกับสุขวิหารธรรม เพื่อผสมผสานหลักการ แนวทาง และการแก้ไขปัญหา แล้วนำเสนอเป็นแนวทางใหม่ที่เหมาะสมกับมนุษย์ในสังคมโลกาภิวัตน์ ที่มีบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง ให้สามารถพัฒนาชีวิตและสังคมให้บรรลุถึงความสุขที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสร้างความสุขตามศาสตร์สมัยใหม่
๒. เพื่อศึกษาการสร้างความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา
๓. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับการสร้างสุขอย่างยั่งยืนโดยการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีการสร้างสุขของศาสตร์สมัยใหม่ และการสร้างสุขตามหลักพระพุทธศาสนา โดยวางขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย วารสาร บทความวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสุขตามแนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่ และการศึกษาข้อมูลในพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา งานวิจัย และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสุขตามหลักพระพุทธศาสนา สำหรับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) อาศัยข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๓๐ คน โดยการคัดเลือกกลุ่มคนรักสุขภาพ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ทำกิจกรรมที่สวนลุมพินี กรุงเทพมหานคร คัดเลือกกลุ่มคนรักสมาธิ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ทำกิจกรรมที่

วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร และคัดเลือกกลุ่มรวมใจอาสาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ทำกิจกรรมที่ศูนย์บริการโลหิตสถานกาชาดไทย กรุงเทพมหานคร ใช้เวลาในการสนทนากลุ่มย่อยทั้ง ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๒ ชั่วโมง ด้วยคำถามเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน ๕ ประเด็นคือ

- ๑) การให้ความหมายของความสุข และการวางเป้าหมายชีวิต
- ๒) การดำเนินชีวิตให้มีความสุข
- ๓) การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีความสุขร่วมกัน
- ๔) การมีความพึงพอใจในชีวิต การจัดการกับปัญหา และการพัฒนาความสุข
- ๕) ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างความสุขให้ยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการวิจัย และกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย วารสาร บทความวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พระไตรปิฎก และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับการสร้างความสุขตามแนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่และตามหลักพระพุทธศาสนา

๒. รวบรวมข้อมูลจากผลสรุปการสนทนากลุ่มย่อย ทั้ง ๓ กลุ่ม

๓. นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ตามขั้นตอนการจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์ปัจจัย การระบุความสัมพันธ์ของหลักการ จุดมุ่งหมาย และวิธีการ การหารูปแบบของการสร้างความสุข การเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ค้นพบ ประมวลข้อมูลวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบเป็นข้อความบรรยาย (Description)

๔. นำผลจากการศึกษามาสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ เสนอองค์ความรู้ใหม่และข้อเสนอแนะการวิจัย

ผลการวิจัย

๑. การสร้างความสุขตามแนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่

แนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่ให้ความหมายของความสุขว่าเป็นความพึงพอใจ ความยินดี ความสุขสบายทางกายหรือประสาทสัมผัส มีจุดมุ่งหมายคือความสุขที่สัมผัสได้จริงในปัจจุบันซึ่งเป็นความสุขเชิงรูปธรรมที่จับต้องได้ มนุษย์สามารถเข้าถึงความสุขด้วยการตอบสนองความต้องการที่มีหลายระดับ ความสุขระดับสังคมมีความหมายที่กว้างกว่าความสุขระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งต่างก็เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากวัตถุ สอดคล้องกับคำว่าความสุขในภาษาอังกฤษ คือ “Happiness” ที่หมายถึงความโชคดี และความอุดมสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ “คนที่มีความสุขจะมีลักษณะ ดังนี้

“คกงุช ไตรยวงศ์, “ความสุขในสังคมประชาธิปไตย”, มติชนสุดสัปดาห์, (วันที่ ๑๕-๒๑ กันยายน ๒๕๖๐): ๑๐.

- ๑) มีสภาวะอารมณ์เป็นสุขมากกว่าเป็นทุกข์
 - ๒) มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้างและมีความสามารถจัดการกับปัญหา
 - ๓) มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
 - ๔) อยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนความสุข”^๙
- สำหรับสังคมที่มีความสุขจะมีลักษณะดังนี้

- ๑) มีคุณค่าที่ยึดถือร่วมกันในสังคม
 - ๒) มีเป้าหมายและสามารถตอบสนองความต้องการร่วมกัน^{๑๐}
- การสร้างความสุขตามแนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่ มีดังนี้

การสร้างความสุขทางกายตามแนวคิดวัตถุนิยม วัตถุนิยมคือการกำหนดคุณค่าและให้ความสำคัญกับวัตถุ^{๑๑} เป็นแนวคิดที่ยึดถือว่าความสุขที่แท้จริงต้องสัมผัสได้ด้วยกายสัมผัส ในการสร้างความสุขจึงมุ่งขยายขีดความสามารถของการบริโภคและพัฒนาความเจริญของวัตถุ เพื่อยกระดับความรู้สึกพึงพอใจทางผัสสะของมนุษย์ ส่วนความสุขจากจิตใจหรือจิตวิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่ได้ถูกให้ความสำคัญเพราะอยู่นอกเหนือการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดที่มุ่งวัตถุนิยมได้ขยายไปสู่มิติบริโภคนิยม ที่ผู้คนนิยมบริโภควัตถุเกินความจำเป็นโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น มุ่งแต่แสวงหาวัตถุรูปแบบใหม่ ๆ มาบริโภคตามสมัยนิยม อย่างไรก็ตาม “การบริโภคในปริมาณที่มากขึ้น ความสุขของบุคคลจะเพิ่มขึ้นจนถึงระดับหนึ่งเท่านั้น หลังจากนั้นระดับความสุขที่เกี่ยวข้องกับวัตถุจะไม่เพิ่มขึ้นอีกเลย”^{๑๒} ในการตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปการบริโภคจึงพัฒนาไปสู่การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ที่เป็น “การบริโภคเพื่อสร้างคุณค่าสำหรับการมีตัวตนในสังคมและการหลีกเลี่ยงความรู้สึกโดดเดี่ยวขาดแนวร่วม เห็นได้จากรูปแบบการกินการใช้สินค้าที่สื่อถึงคุณค่าด้านรสนิยม การแต่งกายที่ดูภูมิฐานเพื่อแสดงฐานะทางสังคม การเล่นกีฬาที่กำลังเป็นนิยม”^{๑๓} ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปอีกไม่อยู่นิ่ง

การสร้างความสุขทางสังคมตามแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม อรรถประโยชน์ หมายถึง การสร้างประโยชน์จำนวนมาก แนวคิดนี้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ประโยชน์สูงสุดของคนจำนวนมากที่สุด โดยเสนอโอกาส

^๙ Seligman, M.E.P. (2002). Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment. New York: Free Press. ISBN: 0743222970.

^{๑๐} มณฑิรา อรรถวาที, “ความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเรามี เบเนดิกต์”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๖): ๑๕-๑๖.

^{๑๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๗๕๘.

^{๑๒} ดร. เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, “ก้าวอย่างใหม่ในการพัฒนา: สู่สังคมแห่งความสุข”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.happysociety.org> [๑ ก.ย. ๒๕๖๑].

^{๑๓} สันทนา กลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสุขภาพ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน ความสำคัญจึงอยู่ที่การร่วมกันสร้างเงื่อนไขและภาวะทางสังคมให้เอื้อต่อการที่บุคคลจะสามารถแสวงหาและบรรลุถึงสิ่งที่ต้องการโดยไม่เบียดเบียนความสุขของผู้อื่นในสังคม เพราะหากระดับความสุขของบุคคลลดลงระดับความสุขของสังคมจะลดลงด้วยเช่นกัน ในการวัดความสุขแบบอรรถประโยชน์ใช้การเปรียบเทียบระหว่างค่าความสุขกับค่าความทุกข์^{๑๔} แนวคิดนี้เสนอว่าวิธีสร้างแรงจูงใจให้บุคคลยอมเสียสละเพื่อส่วนรวม จะต้องให้ประโยชน์แก่บุคคลอย่างเต็มที่เสียก่อน เมื่อบุคคลได้รับประโยชน์ตามที่ต้องการเต็มที่แล้วก็จะคิดทำประโยชน์แก่ผู้อื่นอันได้แก่ครอบครัว องค์กร และสังคมแวดล้อมในภายหลัง “อย่างไรก็ดีกลุ่มตัวอย่างสร้างสุขได้แสดงความเห็นที่แตกต่างว่า หากบุคคลคิดถึงประโยชน์ส่วนตัวมาก่อนส่วนรวม ความสุขร่วมกันจะไม่มีทางเกิดขึ้นเพราะความโลภของบุคคล แต่หากบุคคลคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนส่วนตัว ความสุขของบุคคลและสังคมจะมีความสุขร่วมกันได้ และจะทำให้มีแบบอย่างที่ดีงามในการสร้างความสุขทางสังคมสำหรับคนรุ่นต่อไป”^{๑๕}

การสร้างความสุขทางใจตามแนวคิดการคิดบวก ความคิดบวก หมายถึง ความคิดที่ก่อให้เกิดอารมณ์เป็นสุขและกำจัดสิ่งทีก่อให้เกิดอารมณ์เป็นทุกข์ เป็นกระบวนการจัดการกับอารมณ์ในการรับมือกับสิ่งที่ไม่พึงประสงค์และหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่ง แนวคิดนี้เสนอวิธีการสร้างความสุข ได้แก่

๑) การสร้างความรู้สึที่ดี ๆ ให้เกิดขึ้น และมีประสบการณ์ใหม่ ๆ กับกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลิน

๒) การมีมุมมองด้านบวกกับบุคคลหรือสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

ซึ่ง ๒ อย่างนี้จะเป็นสิ่งสนับสนุนให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมในด้านบวก^{๑๖} สอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ที่อธิบายว่าจิตสำนึกที่ดีเกิดจากการผลักดันของจิตใต้สำนึกที่ซึมซับประสบการณ์ความสุข^{๑๗} โดยที่กลุ่มตัวอย่างสร้างสุขมีความเห็นว่าความคิดบวกช่วยให้มีอารมณ์ดีและบรรเทาความทุกข์ร้อนใจ การคิดบวกสร้างได้ด้วยการฝึกฝนให้มีนิสัยของการมีมุมมองที่ดีและการสร้างโอกาสให้ตนเองและคนรอบข้างได้มีความสุข แต่อาจมีประเด็นที่เป็นปัญหาคือการพยายามคิดในแง่ดีอาจทำให้มองข้ามปัญหาที่แม้เพียงเล็กน้อยก็สามารถก่อตัวเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต จนยากที่จะแก้ไขได้^{๑๘}

^{๑๔} มณเฑียร อรรถวาที, “ความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเรามี เบ็นธัม”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๖); ๑๒-๑๓.

^{๑๕} สทนากลุ่มย่อย, กลุ่มรวมใจอาสา, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, “จิตวิทยาเชิงบวก”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org> [๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^{๑๗} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๔-๓๖

^{๑๘} สทนากลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสมาธิ, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปัญหาของการเข้าถึงความสุขตามแนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่ มีดังนี้

๑) การขาดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชีวิตให้มีความสุขอย่างแท้จริง สาเหตุเกิดจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเจริญทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาความเจริญทางจิตใจ ทำให้มนุษย์มีความสุขสบายทางกายแต่ขาดแคลนความสุขทางใจ

๒) ปัญหาการบริโภคที่เกินความจำเป็นและก่อให้เกิดโทษ สาเหตุเกิดจากการบริโภคที่ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ที่แท้จริงของวัตถุ ทำให้เกิดการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน

๓) ปัญหาสังคมขาดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีความสุขร่วมกัน สาเหตุเกิดจากการขาดความสมดุลของความสุขของปัจเจกบุคคลและความสุขของสังคม ทำให้เกิดสภาพสังคมเสื่อมทรามและการเอารัดเอาเปรียบเบียดเบียนทำร้ายกัน

๔) ปัญหาการขาดความสุขทางใจ มีความเครียดสูง ซึมเศร้า วิตกกังวล สาเหตุเกิดจากการขาดการเสริมสร้างพลังใจ ทำให้บุคคลขาดการพัฒนาความสุขและขาดความสามารถในการรับมือกับปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคโลกาภิวัตน์

๒. การสร้างความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาแสดงความหมายของความสุขไว้หลายนัย สรุปได้ดังนี้

๑) ความสุข คือ อารมณ์ของความสบาย ความมีใจแช่มชื่น ความยินดี ความอึดเอิบ ความมีใจสูงที่เกิดจากการประสบกับสิ่งที่พึงปรารถนา^{๑๙}

๒) ความสุข คือ ใจที่ปราศจากอารมณ์ ได้แก่ ความสงบ ที่เกิดจากการระงับอารมณ์ด้วยสมาธิหรือการตัดอารมณ์ด้วยวิปัสสนา^{๒๐}

จุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือนิพพานที่เป็นความสุขที่สุดและไม่ทำให้บุคคลต้องกลับมาเป็นทุกข์อีก ความสุขตามคำสอนของพระพุทธศาสนามีคุณสมบัติ คือ การกำจัดความทุกข์ ความผ่อนคลายความสงบตั้งมั่น^{๒๑} และการสนับสนุนให้ความดีอื่น ๆ เกิดขึ้น^{๒๒} สำหรับการเข้าถึงความสุข ได้แก่

๑) การสำรวมอินทรีย์และการรู้จักประมาณในการบริโภค^{๒๓}

๒) การทำความสงบกายและสงบใจ

^{๑๙} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑-๒/๑-๓.

^{๒๐} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๐๒/๙๕.

^{๒๑} อภิ.สง.อ. (ไทย) ๗๕/๒๓๒-๓, พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๐๒/๙๕.

^{๒๒} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, สมเด็จพระพุทธปาหัง (อาจ อาสภมหาเถระ) แปลและเรียบเรียง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕๔.

^{๒๓} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๙/๓๗๖.

๓) การไม่ทำเหตุให้เกิดทุกข์และการทำให้จิตหลุดพ้นจากกิเลส^{๒๔}

การสร้างความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา มีดังนี้

การสร้างความสุขทางกายตามหลักกามโมคี หลักธรรมนี้นำมาแก้ไขการบริโภคที่เกินพอดีและก่อให้เกิดโทษ กามโมคี หมายถึง ผู้ครองเรือนที่สามารถสร้างความสุขจากการมีทรัพย์และการใช้ทรัพย์ พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่าการเป็นผู้ครองเรือนที่ควรตีสอน ได้แก่

๑) การแสวงหาทรัพย์ในทางที่ไม่ชอบธรรม หรือชอบธรรมบ้างไม่ชอบธรรมบ้าง

๒) การไม่ใช้ทรัพย์บำรุงตนเองให้เป็นสุข

๓) การไม่นำทรัพย์มาแบ่งปันและทำความดี

๔) การหมกมุ่นมัวเมาในความสุขเดิม ๆ

พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่าการเป็นผู้ครองเรือนที่ควรสรรเสริญ ได้แก่

๑) การแสวงหาทรัพย์ในทางที่ชอบธรรม

๒) การใช้ทรัพย์บำรุงตนเองให้เป็นสุข

๓) การนำทรัพย์มาแบ่งปันและทำความดี

๔) การเป็นผู้ฉลาดในการบริโภค คือ ไม่เป็นผู้มัวเมา หมกมุ่น จดจ่ออยู่กับวัตถุ เห็นโทษของการหมกมุ่นในความสุข มีปัญญาไม่ยึดติด รู้จักใช้สอยโภคทรัพย์เพื่อสร้างความเจริญและป้องกันความเสี่ยง^{๒๕}

สำหรับความสุขด้านการบริโภคของกลุ่มตัวอย่างสร้างสุขพบว่าการพิจารณาถึงความจำเป็นและประโยชน์ที่แท้จริงของการบริโภค ช่วยทำให้ใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างคุ้มค่าตรงตามวัตถุประสงค์ ลดการสิ้นเปลือง และรู้สึกเป็นสุขมากขึ้นเมื่อได้ใช้ชีวิตอย่างรอบคอบ แต่ประเด็นปัญหาคือ บ่อยครั้งที่ละเลยการพิจารณาถึงความจำเป็นและประโยชน์อันเนื่องมาจากการคล้อยตามกระแสความนิยมที่มีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจในการบริโภค^{๒๖}

การสร้างความสุขทางสังคมตามหลักพรหมวิหาร หลักธรรมนี้นำมาแก้ไขปัญหาการขาดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีความสุขร่วมกัน พรหมวิหาร หมายถึง ธรรม ๔ ประการ สำหรับการมีชีวิตที่ประเสริฐและการมีสังคมที่เกื้อหนุนให้มีชีวิตที่ประเสริฐ ได้แก่

๑) การมีเมตตาจิต คือ การคิดเผื่อแผ่ความรักความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ แล้วคิดแผ่เมตตาไปทุกทิศ

๒) การมีกรุณาจิต คือ การช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ ใส่ใจปลดเปลื้องความทุกข์ยากเดือดร้อนของมนุษย์และสัตว์ แล้วคิดแผ่กรุณาไปทุกทิศ

^{๒๔} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๐๒/๙๕.

^{๒๕} อ.ทกส. (ไทย) ๒๔/๙๑/๒๐๗-๒๑๒.

^{๒๖} สทนากลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสุขภาพ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๓) การมีมุทิตาจิต คือ ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใส มีความแช่มชื่นเบิกบาน อยู่เสมอ แล้วคิดแผ่มุทิตาไปทุกทิศ

๔) การมีอุเบกขาจิต คือ ความวางใจเป็นกลาง รู้จักวางเฉยสงบใจ ไม่เดือดร้อนวุ่นวาย ปล่อยวางความทุกข์และความสุขตามสมควรแก่เหตุและผล แล้วคิดวางอุเบกขาไปทุกทิศ^{๒๗}

สำหรับการสร้างความสุขทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างสร้างสุขพบว่าการแผ่เมตตาและกรุณาเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากในชีวิตประจำวัน ซึ่งเมื่อปฏิบัติจนเป็นนิสัยแล้วจะช่วยเหลือสนับสนุนให้มุทิตาคือความยินดีในความสุขของคนอื่นและอุเบกขาคือความวางใจเป็นกลางทำได้ง่ายขึ้น^{๒๘}

การสร้างความสุขทางใจตามหลักสุขวิทยารธรรม หลักธรรมนี้นำมาแก้ไขปัญหาการขาดความสุขทางใจและความเครียด สุขวิทยารธรรม หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ความสุขเป็นธรรมชนิดหนึ่งที่มนุษย์ใช้ยึดเหนี่ยวสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ โดยที่มนุษย์แต่ละวัยและแต่ละบุคคลจะมีเครื่องอยู่เป็นสุขต่างกัน เช่น ของเล่นคือเครื่องอยู่เป็นสุขสำหรับเด็ก กามคุณคือเครื่องอยู่เป็นสุขสำหรับผู้ใหญ่ ศีลคือเครื่องอยู่เป็นสุขสำหรับผู้ออกบวช และ “ฌานคือเครื่องอยู่เป็นสุขสำหรับผู้บำเพ็ญฌาน”^{๒๙} ความสุขที่สุดที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญคือความสงบจากกิเลส^{๓๐} ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสร้างสุขได้แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องว่าความสุขในฌานที่เกิดจากการทำสมาธิเป็นความสุขที่พิเศษ มีลักษณะซาบซึ้ง อบอวน และใสเย็นของจิตใจภายใน เมื่อออกจากฌานแล้วจะรู้สึกสัมผัสได้ถึงความมั่นคงและความเข้มแข็งของจิตใจ แตกต่างจากความสุขที่ได้รับจากคนอื่นหรือสิ่งที่ถูกใจที่เป็นความสุขที่ไม่เต็มอึดเนื่องจากจะมีความหวงและหวงกังวลในการเปลี่ยนแปลงของความสุขนั้น^{๓๑}

๓. แนวทางการสร้างความสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ

ปัญหาขาดจุดมุ่งหมายสำหรับการพัฒนาชีวิตให้มีความสุขอย่างแท้จริง โดยที่แนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความสุขที่สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทางกาย ในการบรรลุความสุขจึงมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางวัตถุและละเลยการพัฒนาความเจริญทางจิตใจ มนุษย์จึงมีความสุขสบายทางกาย แต่ขาดแคลนความสุขทางใจ ในการแก้ปัญหาได้เสนอให้นำจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางจิตใจมาช่วยเติมเต็ม เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความสุขซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการเสริมสร้างความสุขทางสังคม ด้วยการวางจุดมุ่งหมายไว้ที่ชีวิตที่มีคุณค่า ที่เป็นคุณค่าที่เต็มเปี่ยมไปด้วยประโยชน์ต่อตนเองทั้งในปัจจุบันและเบื้องหน้าและประโยชน์ต่อสังคม เมื่อบุคคลวาง

^{๒๗} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๒๓๕/๑๗๖.

^{๒๘} สนทนากลุ่มย่อย, กลุ่มรวมใจอาสา, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๙๙/๒๓๒-๒๓๘.

^{๓๐} ข.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๐๒/๙๕.

^{๓๑} สนทนากลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสมาธิ, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

จุดมุ่งหมายไว้ที่ชีวิตที่มีคุณค่าแล้วเมื่อใด เมื่อนั้นบุคคลก็จะมุ่งดำเนินชีวิตให้มีคุณค่าเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมาย สำหรับข้อสรุปของกลุ่มตัวอย่างสร้างสุขทั้งสามกลุ่มพบว่ามีความมุ่งหมายที่ต่างกัน และมีแนวทางการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนี้ “กลุ่มคนรักสุขภาพมีความมุ่งหมายอยู่ที่การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงเพื่อให้สามารถทำงานให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ”^{๓๒} “กลุ่มรวมใจอาสาสมัครมีความมุ่งหมายอยู่ที่การอุทิศชีวิตเพื่อประโยชน์สุขของสังคม”^{๓๓} และ “กลุ่มคนรักสมาธิมีความมุ่งหมายอยู่ที่การทำจิตให้บริสุทธิ์เพื่อความสงบและการพ้นทุกข์”^{๓๔}

ปัญหาการบริโภคเกินความจำเป็นและก่อให้เกิดโทษ โดยแนวคิดวัตถุนิยมได้ถูกใช้ไปในการเสพติดการบริโภคและหมกมุ่นกับความเจริญทางวัตถุ ทำให้เสียทรัพย์ เสียสุขภาพ และการเบียดเบียนทำร้ายกัน ในการแก้ปัญหาได้นำหลักกามโกศที่พระพุทธเจ้าทรงตีเตียนมาพิจารณาให้เห็นโทษ และนำหลักกามโกศที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญมาเติมเต็มแนวคิดวัตถุนิยม แล้วเสนอเป็นแนวใหม่คือเสขิยบุญ ที่เป็นแนวทางการบริโภคที่พิจารณาคุณค่าที่แท้จริงของวัตถุเพื่อนำมาสร้างคุณค่าให้กับชีวิต กล่าวคือวัตถุที่ใช้บริโภคต้องได้มาด้วยความสุจริต ก่อนการบริโภคควรพิจารณาถึงประโยชน์และความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ ขณะบริโภคต้องมีสติระวังไม่หลงติดกับความพอใจ และควรหาโอกาสทำความดีด้วยการเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อลดความตระหนี่และยกระดับจิตใจ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสร้างสุขได้ให้ความเห็นเชิงสนับสนุนว่าเมื่อลดการบริโภคตามกระแสนิยมและแบ่งปันคนอื่นให้มากขึ้น ทำให้เกิดความพอเพียงและความอึดใจในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยั่งยืนยิ่งมีความสุขเพิ่มมากขึ้น^{๓๕}

ปัญหาสังคมขาดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีความสุขร่วมกัน เกิดจากความเสื่อมของสังคมที่เต็มไปด้วยการเอารัดเอาเปรียบเบียดเบียนทำร้ายกัน ซึ่งเป็นสภาพที่ผิดเพี้ยนไปจากจุดมุ่งหมายเดิมของทฤษฎีอรรถประโยชน์ที่มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำให้คนจำนวนมากได้รับความสุขจากการใช้ประโยชน์จากวัตถุโดยไม่เบียดเบียนความสุขซึ่งกันและกัน ในการแก้ปัญหาควรนำหลักพรหมวิหารมาเติมเต็มแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม แล้วเสนอแนวทางใหม่คือเครือข่ายความสุข ที่เป็นแนวทางการสร้างสมดุลของความสุขในสังคม กล่าวคือเมื่อมีความสุขก็ไม่หวงความสุขไว้คนเดียว แต่ให้เผื่อแผ่แบ่งปันให้คนอื่นได้มีความสุข ด้วยการคิดเกื้อกูลและช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้มีโอกาสมีความสุขเช่นเดียวกับเรา เมื่อคนอื่นมีความสุขเราก็มองว่าโอกาสในการร่วมมีความสุขด้วยการพลอยยินดี และเมื่อต้องพบกับเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ก็ควรรู้จักวางตัววางใจและปลดปล่อยความทุกข์ ซึ่งการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงความสุขทางสังคมของกลุ่ม

^{๓๒} สทนากลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสุขภาพ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สทนากลุ่มย่อย, กลุ่มรวมใจอาสา, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สทนากลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสมาธิ, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สทนากลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสุขภาพ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตัวอย่างสร้างสุขได้แสดงว่า “หากคนทุกคนในสังคมมีความคิดว่าความสุขของตนเองที่เกิดขึ้นมีความสุขของคนอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย ความสุขของสังคมก็จะพัฒนาไปพร้อมกับความสุขของบุคคล”^{๓๖}

ปัญหาการขาดความสุขทางใจ มีความเครียดสูง และขาดความสามารถในการรับมือกับปัญหา เกิดจากการขาดการเสริมสร้างพลังใจให้มีความสุข โดยที่แนวคิดทฤษฎีของศาสตร์สมัยใหม่ได้เสนอแนวคิดการคิดบวกที่เป็นการพยายามคิดในด้านดีหรือคิดมุ่งประโยชน์ หลีกเลี่ยงการความคิดลบหรือเสียประโยชน์ เพื่อช่วยลดภาวะอารมณ์เป็นทุกข์และเสริมสร้างอารมณ์เป็นสุข แต่ประเด็นปัญหาคือการไม่สามารถมีความสุขได้ในระยะยาว ในการแก้ปัญหาควรใช้หลักสุขวิทยาธรรมมาเติมเต็มแนวคิดการคิดบวก และเสนอแนวทางใหม่คือคลังพลังจิต เป็นแนวทางการทำสมาธิให้จิตสงบอย่างต่อเนื่องเพื่อสะสมพลังจิต โดยใช้การคิดบวกเรื่องประโยชน์ของสมาธิและมีความสุขเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตอย่างสม่ำเสมอ คลังพลังจิตมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านการสะสมสมาธิ เนื่องจากการสะสมพลังสมาธิเป็นการสะสมพลังมานและส่งผลให้เกิดการสะสมพลังความสุข ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้แสดงว่า ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌานมีความสุขเป็นองค์ประกอบเหมือนกัน แต่ระดับความสุขจะมีความประณีตละเอียดลึกซึ้งมากขึ้นตามการยกระดับของจิตในระดับองค์ฌานที่บุคคลสามารถบรรลุถึง^{๓๗}

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการสร้างสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ ตามรูปแบบ GSNB

^{๓๖} สันทนากรณกลุ่มย่อย, กลุ่มรวมใจอาสา, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สันทนากรณกลุ่มย่อย, กลุ่มคนรักสมาธิ, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

รูปแบบ **GSNB Model** เป็นรูปแบบของการสร้างความสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ ดังมีรายละเอียดคือ

“**G**” (**Goal**) = จุดมุ่งหมาย เป็นการวางจุดมุ่งหมายไว้ที่ชีวิตที่มีคุณค่า สำหรับให้เป็นจุดยืนในการสร้างและสะสมคุณค่าให้กับชีวิต คุณค่าของชีวิตมีความสัมพันธ์กับระดับความเจริญของจิตใจและการทำคุณประโยชน์แก่ตนเอง บุคคลรอบข้าง และสังคมโดยรวม คำสอนในพระพุทธศาสนาได้แสดงว่าชีวิตที่มีคุณค่าเป็นชีวิตที่มีความสุขและสามารถสร้างประโยชน์สุขให้กับสังคมอย่างไม่มีข้อจำกัด โดยที่พระอรหันต์จะมีคุณค่าของความดีและความสุขมากกว่าพระอนาคามี พระสกทาคา และพระโสดาบัน การวางจุดมุ่งหมายของชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุดของการมีชีวิต ดังที่พระพุทธเจ้าในอดีตชาติทรงเป็นสมุทธาตบสได้ตั้งจุดมุ่งหมายสำหรับเป็นพระพุทธเจ้า จุดยืนนี้เองได้ทำให้วิถีชีวิตของพระองค์ดำเนินไปสู่การสั่งสมบุญ วาสนา บารมี เมื่อถึงซึ่งความบริบูรณ์จึงได้บรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดังที่ปรารถนา

“**S**” (**Supplies**) = เสบียงบุญ เป็นแนวทางการบริโภคให้เกิดประโยชน์ ไม่เกิดโทษ และให้เกิดการพัฒนาชีวิต เนื่องด้วยการใช้ชีวิตตามปกติของมนุษย์จำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับวัตถุ แนวทางการสร้างเสบียงบุญเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์จากวัตถุให้เกิดคุณค่ากับชีวิต ด้วยความตั้งใจใช้สอยวัตถุเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตสำหรับให้เป็นกำลังในการพัฒนาชีวิตให้มีคุณค่า ได้แก่ การรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการเพื่อเสริมสร้างสุขภาพทางกายและเพื่อการมีสุขภาพกายที่พร้อมจะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จการใช้วัตถุเพื่อทำประโยชน์และบรรเทาทุกข์ให้กับคนในสังคม การใช้วัตถุสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเข้าถึงความสุขและการยกระดับจิตใจ และการบริโภควัตถุโดยการสำรวมกายและใจไม่ให้ถูกครอบงำด้วยกิเลสและการหลงเพลิดเพลินในความสุขที่อาจนำไปสู่ความเสื่อม

“**N**” (**Network**) = เครือข่ายความสุข เป็นแนวทางการมีความสุขร่วมกันและการรักษาสมดุลของความสุขในสังคม เนื่องด้วยความสุขของสังคมเกิดขึ้นจากความสุขโดยรวมของปัจเจกบุคคล และความสุขของปัจเจกบุคคลมีความสุขของสังคมเป็นปัจจัยสนับสนุน ในการสร้างความสุขให้เกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องรักษาสมดุล หากมีความสุขด้านใดด้านหนึ่งบกพร่องต้องรีบแก้ไขไม่ให้เสียสมดุล เช่น กรณีที่บุคคลเพิ่มความสุขให้ตนเองด้วยการเบียดเบียนความสุขของผู้อื่นให้ลดลง ส่งผลให้ความสุขของสังคมลดลง และเมื่อความสุขของสังคมลดลงย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะที่ไม่เกื้อกูลต่อการพัฒนาความสุขของบุคคลทุกคนในสังคม ความสุขเป็นสิ่งที่เผื่อแผ่ให้กันได้ ยิ่งเผื่อแผ่ความสุขออกไปอย่างไม่มีจำกัด ยิ่งทำให้ความสุขขยายอิทธิพลอย่างกว้างขวาง ประการสำคัญคือ การสร้างเครือข่ายความสุขต้องมุ่งที่การพัฒนาชีวิตและสังคมให้มีคุณค่าอย่างแท้จริง

“**B**” (**Bank**) = คลังพลังจิต เป็นแนวทางการทำจิตให้สงบเป็นสมาธิเพื่อสะสมพลังจิต และสะสมพลังงานที่เป็นความสุขพิเศษที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีอื่น การทำสมาธิเป็นการสร้างและสะสมความสุขที่รวมถึงบุญ วาสนา บารมี คัมภีร์พระพุทธศาสนาได้แสดงว่าฌานสุขเป็นวิหารธรรมหรือ

เครื่องอยู่เป็นสุขของผู้บำเพ็ญฌาน ฌานมีหลายระดับ ความละเอียดประณีตของความสุขจะสอดคล้องกับระดับฌานที่บรรลุ ความสุขในฌานเมื่อได้สัมผัสแล้วจะไม่หายไปไหน แม้เมื่อออกจากฌานความสุขจะหดตัวไป แต่ประสบการณ์ความสุขจะปรับปรุงจิตใจให้เกิดความผ่องใสและพัฒนาพฤติกรรมให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในปัจจุบันทำให้บุคคลเกิดความเครียดได้ง่ายและบ่อยครั้ง จึงควรนำแนวทางการหลีกเลี่ยงความคิดลบมาเป็นส่วนสนับสนุน เนื่องจากความเครียดเป็นส่วนหนึ่งของนิรโทษที่เป็นอุปสรรคต่อการทำสมาธิ ดังนั้นคลังพลังจิตจึงเป็นแนวทางการพัฒนาคุณค่าของชีวิตให้บรรลุถึงความสุขที่ยั่งยืน

สรุป

แนวคิดทฤษฎีการสร้างความสุขของศาสตร์สมัยใหม่และการสร้างความสุขตามหลักพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องในด้านการใช้เหตุผลและการพิสูจน์ให้เห็นจริง การสร้างความสุขตามศาสตร์สมัยใหม่มุ่งพัฒนาความสุขทางกายโดยอาศัยความเจริญทางวัตถุ ทำให้มนุษย์มีความสุขสบายทางกายแต่ขาดแคลนความสุขทางใจ ในการบูรณาการการสร้างความสุขได้นำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาแก้ไขปัญหาและพัฒนาความสุขให้เกิดความยั่งยืนรอบด้าน โดยมีแนวทางการสร้างสุขอย่างยั่งยืนตามรูปแบบ GSNB ประกอบด้วย

๑) จุดมุ่งหมายของชีวิต คือชีวิตที่มีคุณค่า เพื่อใช้เป็นจุดยืนในการพัฒนาชีวิตให้มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม เป็นการบูรณาการจุดมุ่งหมายความสุขที่สัมผัสได้ทางกายของศาสตร์สมัยใหม่ กับความสุขแท้ที่สัมผัสด้วยใจของพระพุทธศาสนา สำหรับแก้ปัญหาการขาดจุดมุ่งหมายสำหรับการพัฒนาชีวิตให้มีความสุขอย่างแท้จริง

๒) เสี่ยงบุญ คือ การบริโภครายได้พิจารณาถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของวัตถุเพื่อนำมาสร้างคุณค่าให้กับชีวิต เป็นการบูรณาการแนวคิดวัตถุนิยมกับกามโภคีที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญ สำหรับแก้ปัญหาปัญหาการบริโภคเกินความจำเป็นและก่อให้เกิดโทษ

๓) เครือข่ายความสุข เป็นแนวทางการสร้างสุขร่วมกันและรักษาความสมดุลของความสุขในสังคม เป็นการบูรณาการแนวคิดอรรถประโยชน์กับพรหมวิหาร สำหรับแก้ปัญหาการขาดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีความสุขร่วมกัน

๔) คลังพลังจิต เป็นการสร้างและสะสมพลังใจให้มีความสุขและรับมือกับปัญหา เป็นการบูรณาการแนวคิดการคิดบวกกับสุขวิหารธรรม สำหรับแก้ปัญหาความเครียดและการขาดความสุขทางใจ โดยที่แนวทางทั้ง ๔ ประการนี้เป็นรูปแบบการสร้างสุขอย่างยั่งยืนที่ควรต้องปฏิบัติไปพร้อมกัน เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลคือความสุขที่สมดุลอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการสร้างสุขอย่างยั่งยืนเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- ๑) การสร้างสุขอย่างยั่งยืนท่ามกลางวิกฤติโลก
- ๒) การสร้างสุขอย่างยั่งยืนของสังคมไทยยุคดิจิทัล
- ๓) การสร้างตัวชี้วัดสุขอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- คงกฤษ ไตรยางค์. “ความสุขในสังคมประชาธิปไตย”. **มติชนสุดสัปดาห์**. (๑๕-๒๑ กันยายน ๒๕๖๐): ๑๐.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. “ความสุขของคนวัยทำงานในองค์กรของประเทศไทย”. **วารสารสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล**. ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑): ๘-๙.
- พระพุทธโฆสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๖.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- มณฑิร อรรถวาที. “ความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเรามี เบ็นธัม”. **วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๖): ๑๕-๑๖.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.
- Seligman, M. E. P. **Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment**. New York: Free Press, 2002.
- สนทนากลุ่มย่อย: กลุ่มคนรักสุขภาพ, ศูนย์สร้างสุขทุกวัยลุ่มพินี กรุงเทพมหานคร, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สนทนากลุ่มย่อย: กลุ่มคนรักสมาธิ, วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- สนทนากลุ่มย่อย: กลุ่มคนรวมใจอาสา, ศูนย์บริจาคโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.